

De duiding ontraadseld

Naar de kern van de horoscopie

Jan Kampherbeek

De duiding ontraadseld

Naar de kern van de horoscopie

Jan Kampherbeek

**Deze gratis probeer versie bevat alleen
het eerste deel.**

In totaal omvat *De duiding ontraadseld* vier delen.

De volledige versie kun je aanschaffen via
<http://jankampherbeek.nl/duiding>

Colofon

Gepubliceerd door Dutch2000.

ISBN/EAN: 978-90-819417-1-6.

<http://jankampherbeek.nl/duiding>.

Ontwerp voorkant Jan Kampherbeek.

Dutch2000, Enschede, september 2012.

Copyright 2012 Jan Kampherbeek.

Dit e-boek is niet beschermd tegen kopiëren. Je mag het op meerdere apparaten installeren. Ik heb de prijs bewust laag gehouden, daarom is het prettig als je dit boek niet kopieert voor derden.

Inhoud

- [Inleiding](#)
 - [Dank](#)
 - [Noten en referenties](#)
- [Deel 1. Antwoorden en vragen](#)
 - [De eerste vraag: Hoe kan het dat astrologen verschillende en vaak tegenstrijdige technieken gebruiken?](#)
 - [Technieken die door een deel van de astrologen worden gebruikt](#)
 - [Tegenstrijdige technieken](#)
 - [De tweede vraag: Waarom zijn er zoveel astrologische technieken zonder astronomische grondslag?](#)
 - [Progressieve astrologie](#)
 - [De derde vraag: Verkeerde of zelfs fictieve geboortetijden leiden vaak tot goede duidingen. Hoe is dat te verklaren?](#)
 - [De vierde vraag: Astrologie werkt, maar waarom blijft astrologie in wetenschappelijk onderzoek bijna nooit overeind?](#)
 - [Veel gemaakte fouten](#)
 - [Niet te bewijzen](#)
 - [En tóch werkt het](#)
- Deel 2 - Astrologische benaderingen
 - Rationele en causale astrologie
 - Michel Gauquelin
 - Geen antwoorden
 - Theosofische en esoterische astrologie
 - Geen verklaring
 - Psychologische astrologie
 - Geen verklaring
 - Synchroniciteit
 - Een eerste poging tot verklaring
 - Symbolische astrologie

- Een deelverklaring
- Welke vragen resteren?
- Deel 3 - De bronnen van de astrologie
 - Voortekenen of omina bij de Babyloniërs
 - Babylonische horoscopen
 - Siderisch
 - Heliakische opkomst of ondergang
 - Overige horoscopen
 - De technieken van de Babylonische astrologen
 - Helleense astrologie en Alexandrië
 - Alexandrië
 - Hermetisme
 - Helleense horoscopen
 - Katarche
 - Technieken in de Helleense astrologie
 - Planeten en tekens
 - Huizen en lots
 - Decanen, termen en andere verdelingen
 - De lengte van het leven
 - Een verandering
 - Een staatsgreep in de astrologie
 - Stoa en ratio
 - Conclusie
- Deel 4 - Mantiek in de astrologie
 - Rationaliteit - een relativering
 - Temmen van de ratio
 - Mantische systemen in de hedendaagse astrologie
 - Divinatie en mantiek
 - Een kort overzicht van enkele mantische systemen
 - Tarot
 - I Tjing
 - Geomantiek
 - Astrologische kaarten en dobbelstenen

- Dowsing
- Hoe mantiek werkt
 - Kiemmomenten
 - Uurhoekastrologie
 - Regel van Hermes
- Een orakel gebruiken
 - De intentie
 - De mindset
 - Ritueel kader
- Wetenschappelijke tests
- Mantiek in de astrologische duiding
 - Verschillende en tegenstrijdige technieken
 - Verkeerde tijden en horoscopen
 - Onderzoeksresultaten
 - Nieuwe vragen
 - Geboortetijden
 - Technieken
 - Horoscopen
 - Achterliggende filosofie
- Een praktijkvoorbeeld van een mantische duiding
- Een poging tot verklaring
- Argumenten tegen mantiek
 - Knappich en Ring
 - Liz Greene
 - Resultaten van onderzoek
- Astrologie: twee invalshoeken
- Conclusie
- [Afbeeldingen](#)
- [Noten](#)
- [Referenties](#)
- [Over de auteur](#)

Inleiding

Astrologie werkt. Dat kan ik niet bewijzen maar ik ben daar van overtuigd geraakt door de vaak frappante resultaten van die astrologie. Die overtuiging is het uitgangspunt voor dit boek. Ik geef dan ook geen argumenten voor of tegen het bestaansrecht van astrologie maar ik richt me nadrukkelijk tot astrologen, tot mensen die er van overtuigd zijn dat astrologie werkt. Ik vraag me niet af *of* astrologie werkt maar *hoe* astrologie werkt.

Ook als je weet dat astrologie werkt, blijf je met onduidelijkheden zitten. Hoe komt het dat je een horoscoop kunt duiden? Is er een rationele verklaring? Moet je het zoeken in de esoterie? Is het synchroniciteit of gaat het wellicht om magnetisme? Astrologie geeft antwoorden maar roept ook veel vragen op. Als je probeert een verklaring voor astrologie te vinden, stuit je al snel op zaken die niet lijken te kloppen. Astrologen werken met verschillende huizensystemen en dierenriemen, onderzoek levert vooral negatieve resultaten op en astrologie kent veel 'anomalieën', afwijkingen van een theorie. Toch kun je ondanks deze problemen prima resultaten bereiken met astrologie. Dat kan omdat theorie en praktijk uiteenlopen. Er is een groot verschil tussen de manier waarop astrologen een horoscoop duiden en de manier waarop ze astrologie proberen te verklaren. De horoscoopduiding is voor de meeste astrologen het belangrijkste. "Het is al fascinerend genoeg *dát* astrologie werkt, waarom zou je je af moeten vragen *hóe* astrologie

werkt?" is dan de redenering. Toch zijn daar goede redenen voor. Door inzicht in de achtergrond van de astrologie vergroot je je inzicht in de wereld en daarmee ook in jezelf. Dat is op zichzelf al nuttig maar het helpt bovendien bij de horoscoopduiding: als je begrijpt hoe astrologie werkt, zul je ook de duiding beter begrijpen.

Ik behandel de belangrijkste anomalieën in de astrologie. Dat doe ik om astrologie beter te begrijpen. Ik spreek niet over de gebruikelijke drogredenen die pers en wetenschap tegen astrologie inbrengen. Het gaat niet om schijnargumenten als het niet heliocentrisch zijn van de horoscoop of de verschuiving van de dierenriemtekens. Ik wil onderwerpen behandelen die serieuze vragen over astrologie oproepen. Ik benoem enkele kernvragen en ik probeer die kernvragen te beantwoorden.

Bij het zoeken naar antwoorden bekijk ik een aantal belangrijke benaderingen binnen de astrologie. Die benaderingen hebben een bijdrage aan de astrologie geleverd en ze bieden op z'n minst bruikbare elementen. Maar geven ze ook antwoord op onze vragen? Of moeten we misschien verder zoeken? Als je wilt begrijpen hoe iets werkt, kan het helpen als je teruggaat naar de bron. Astrologie is erg oud maar wij beschikken nog over materiaal uit de beginperiode van de horoscoopduiding en ook uit de daaraan voorafgaande periode. Dat is leerzaam materiaal. Je zult zien dat astrologie sindsdien wezenlijk is veranderd. Er is zelfs een ingrijpende wijziging geweest die een leidend historicus omschreef als een 'metafysische staatsgreep'. Een belangrijk onderdeel, volgens

mij zelfs een essentieel onderdeel, verdween bijna tweeduizend jaar geleden uit de astrologische theorie, maar nog steeds is het nadrukkelijk aanwezig in onze duiding. Zal dit oude, deels vergeten, inzicht ons kunnen helpen?

Dank

Zonder mijn goede vrienden Henri Spijkerman en Willem Venerius had ik astrologie niet weer opgepakt en dit boek niet geschreven. Onze regelmatige gedachtenwisselingen zijn voor mij een belangrijke inspiratiebron. Dat geldt ook voor de vele gesprekken met mijn broer Henry Kampherbeek. Als eigenaar van het antiquariaat 'In de Ronde Toren' was Henry een goede bron voor de boeken die ik wilde raadplegen. Bovendien hebben Henri, Henry en Willem mijn tekst doorgelezen en uitgebreid van commentaar voorzien.

Voor het plaatsen van fotomateriaal kreeg ik toestemming van Yvonne Bousché, Karen Hamaker, Henri Spijkerman, Willem Venerius en Jaap Venker.

Allen hartelijk dank!

Noten en referenties

Als ik iemand citeer of naar een publicatie verwijst, vind ik het belangrijk dat je dit zelf na kunt lezen. Daarom vind je in dit boek noten, de bijbehorende bronvermelding vind je aan het

eind van dit boek. Tijdens het lezen kun je de noten overslaan maar gebruik ze als je wilt weten waar ik mijn informatie vandaan haal.

Deel 1. Antwoorden en vragen

Astrologie kan op veel vragen een antwoord geven. Je krijgt met astrologie inzicht in je eigen persoonlijkheid en misschien kun je er zelfs andere mensen mee helpen. Dat geeft je als astroloog argumenten waarmee je astrologie kunt verdedigen. Maar er zijn ook een groot aantal vragen waarop je nog geen antwoord hebt. Je hoeft je niet altijd van al die vragen bewust te zijn. Maar vragen kunnen je meer vertellen over het onderwerp waar die vragen over gaan en dat geldt ook voor astrologie. Het is niet nodig dat je alle vragen kunt beantwoorden maar het is wel nodig dat je ze stelt, anders begrijp je astrologie maar voor een deel. Het is bijvoorbeeld belangrijk te weten dat er veel astrologische technieken zijn, waar je niet goed een verklaring voor kunt vinden, en die toch lijken te werken. De meeste onderzoeksresultaten pakken negatief uit voor de astrologie en dat is moeilijk te begrijpen. En er zijn meer tegenstrijdigheden.

En de argumenten die astrologie ondersteunen? Er zijn enkele positieve onderzoeksresultaten, niet veel, de meeste resultaten zijn negatief. Toch bestaan er onderzoekresultaten die een verband tussen kosmos en mens aangeven. Daarover later meer. Belangrijker vind ik dat astrologische duidingen tot resultaten leiden. Niet altijd en zeker niet in een wetenschappelijk onderzoek. Maar wel vaak en soms zo

frappant dat er geen ruimte meer is voor twijfel.

Maar er zijn ook de hiervoor genoemde vragen. Hoe kunnen we anomalieën, die niet rationeel te verklaren zijn, het beste benaderen?

Ik licht de vier belangrijkste kernvragen eruit:

- Hoe kan het dat astrologen verschillende en vaak tegenstrijdige technieken gebruiken?
- Waarom zijn er zoveel astrologische technieken zonder astronomische grondslag?
- Verkeerde of zelfs fictieve geboortetijden leiden vaak tot goede duidingen. Hoe is dat te verklaren?
- Astrologie werkt, maar waarom blijft astrologie in wetenschappelijk onderzoek bijna nooit overeind?

Hierna behandel ik kort de hiervoor genoemde kernvragen. Omdat ik heb ervaren hoe frappant de resultaten zijn die je met astrologie kunt behalen, weet ik dat er een antwoord moet zijn. Ik bekijk verschillende astrologische invalshoeken en analyseer welke van deze benaderingen de beste antwoorden biedt. Daarna kijk ik naar de bronnen van de astrologie en ik hoop daar nog meer informatie te vinden.

Uiteindelijk komt ik met een visie waarin astrologie een plaats krijgt en waarmee ik de genoemde vragen kan beantwoorden.

De eerste vraag: Hoe kan het dat astrologen verschillende en vaak tegenstrijdige technieken gebruiken?

Astrologen zijn het redelijk eens over de klassieke planeten. Er is een behoorlijke consensus over de betekenis en ook over de positie. Maar over alle andere astrologische zaken verschillen astrologen van mening. Het gaat niet alleen om kleine verschillen, ik heb het niet over de orbis van een aspect. En het gaat ook niet alleen om exotische systemen die bijna niemand gebruikt. Het gaat om grote verschillen in veel gebruikte vormen van astrologie. Ondanks die grote verschillen komen astrologen tot resultaten.

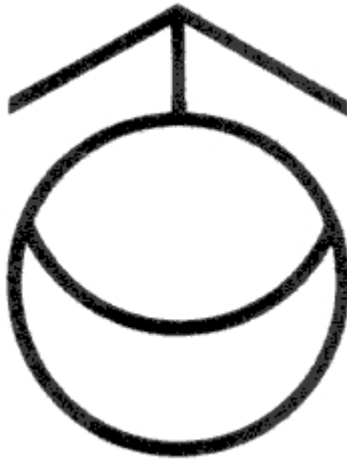
Er zijn twee soorten verschillen:

- Sommige technieken worden door een deel van de astrologen gebruikt en door een ander deel niet, bijvoorbeeld mineuraspecten.
- Er zijn ook technieken die op verschillende manieren worden gebruikt. De verschillen kunnen zo groot zijn dat die verschillende manieren tegenstrijdige resultaten opleveren. Bijvoorbeeld de zodiak waarvan je zowel de tropische als de siderische variant kunt gebruiken.

Sommige technieken komen in beide categorieën voor. Denk aan de huizensystemen; astrologen discussiëren niet alleen over het juiste systeem, sommigen zien zelfs helemaal af van het gebruik van huizen.

Technieken die door een deel van de astrologen worden gebruikt

In 1972 publiceerde de Duitse astroloog Theodor Landscheidt een efemeris van Transpluto^[1], een hypothetische planeet waarvan de baan was berekend op grond van verstoringen in de banen van Uranus en Neptunus. Deze hypothetische planeet was al eerder bekend geworden onder de naam 'Isis'. Het symbool voor Transpluto staat hieronder.

Afb. 1 - Het symbool voor Transpluto.

Landscheidt stond bekend als een deskundig onderzoeker en dit leidde er mede toe dat Transpluto enige bekendheid kreeg en dat astrologen in kleine kring deze hypothetische planeet zelfs gebruikten in de duiding. De gebruikers waren zeer enthousiast over de resultaten. Maar andere astrologen - en dat

waren verreweg de meesten - moesten niets van deze nieuwe vinding hebben. Transpluto is een duidelijk voorbeeld van een techniek die sommige astrologen gebruiken en anderen niet. Naast Transpluto zijn er vele andere hypothetische planeten die steeds maar door een minderheid van de astrologen worden gebruikt. De Hamburger School poneerde er maar liefst acht^[2]. In Nederland introduceerde de groep rond Theo Ram en Leo Knecht drie andere hypothetische planeten^[3]. Bovendien zijn er veel meer punten die je wel of niet in de horoscoop kunt gebruiken. Vaste sterren, arabische punten, de nieuwe mini-planetten als Cheiron, Sedna e.d., asteroïden, Zwarte Zon en Zwarte Maan. Vaak zie je dat deze punten dienen ter aanvulling, ze vormen niet de kern van de duiding en in zo'n geval is het niet vreemd dat astrologen dan toch kunnen duiden. Maar soms is het gebruik wel essentieel. De acht hypothetische planeten van de eerder genoemde Hamburger School zijn noodzakelijk binnen de manier van duiding binnen deze stroming. De Hamburger school heeft langere tijd een vrij grote aanhang gehad. De methode van deze groep wordt in Engelstalige landen meestal 'Uranian Astrology' genoemd.

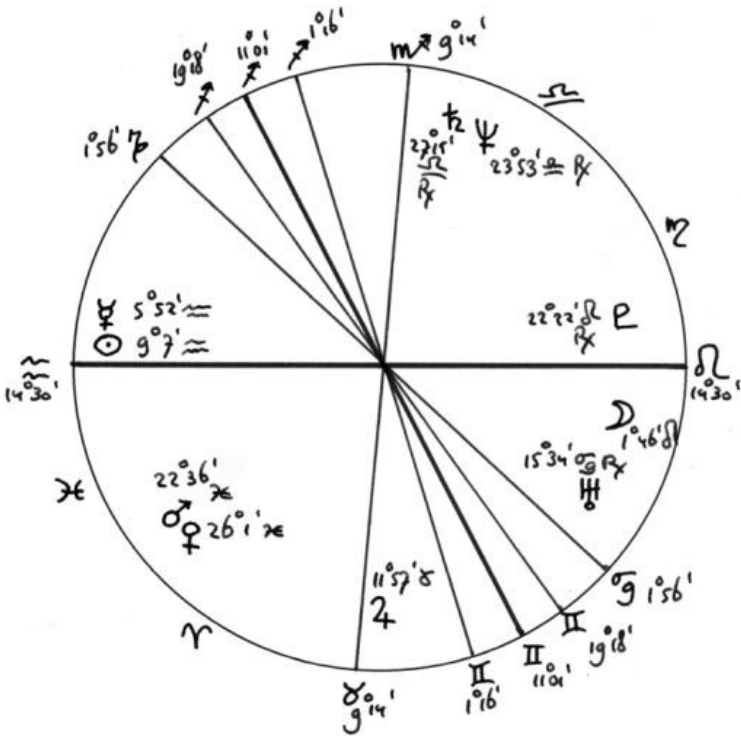
Astrologen verschillen niet alleen van mening, over welke punten je moet gebruiken in de horoscoop, maar ook over technieken waarmee je deze punten combineert. Denk aan halvesommen, mineuraspecten en spiegelpunten. Astrologen strijden ook over verdelingen van de zodiak als decanen, dodecatemoria (dwads), monomoiria (gradenduidingen), grenzen en harmonics.

Er zijn een boel verschillen en in sommige gevallen is dat essentieel. Als je een horoscoop duidt met spiegelpunten^[4] doe je iets anders dan als je een horoscoop duidt volgens de methode van de Hamburger school^[5].

Er zijn erg veel technieken die verschillend zijn en van al deze technieken stelt een deel van de astrologen dat ze werken. Maar er zijn ook technieken die elkaar lijken uit te sluiten, technieken die op een verschillende, tegenstrijdige manier worden gebruikt.

Tegenstrijdige technieken

Een techniek is tegenstrijdig als je twee of meer varianten kunt gebruiken die tot verschillende resultaten leiden. Het bekendste voorbeeld zijn de huizensystemen. In de meeste astrologische software kun je kiezen tussen 10 à 15 systemen. Er zijn veel meer systemen maar hiermee heb je de meest gebruikte wel gehad. De verschillen tussen de systemen zijn groot. Op onze breedtegraad kan een huiscusp tussen twee systemen veel meer dan een volledig teken in omvang en in positie schelen. Voor een voorbeeld hoef ik niet ver te zoeken. In mijn eigen horoscoop - Enschede, 29-1-1953, 8:37 MET - staat de ascendant op 14° 30'Aquarius.

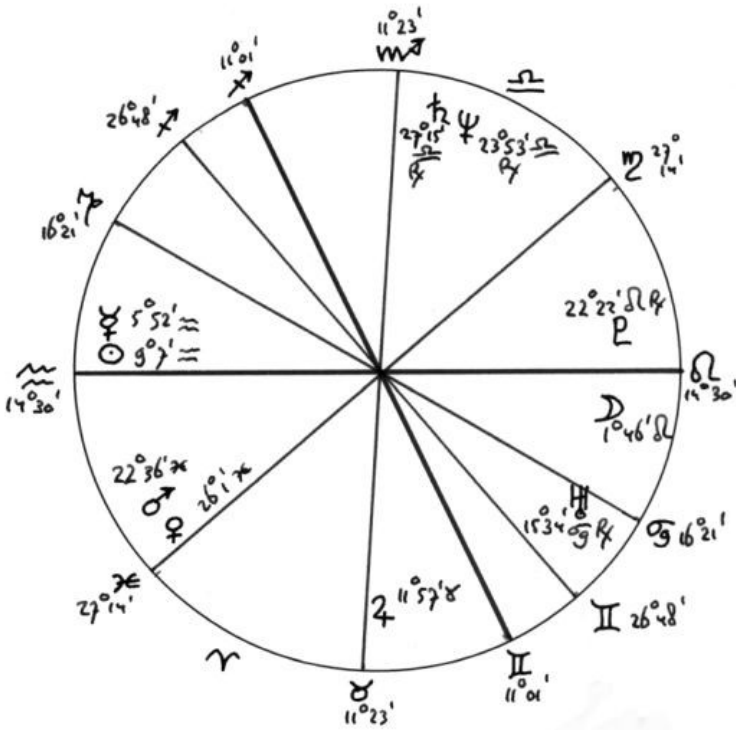

Afb. 2 - Horoscoop volgens Campanus.

Cusp II volgens het teken=huis-systeem is dan 0 Pisces en volgens Campanus staat cusp II op 9°14' Taurus: 69 graden verschil, ruim meer dan twee tekens. Het eerste huis is volgens het teken=huis-systeem 30 graden groot (met 0°Aquarius als cusp I) en bij Campanus is het ruim 84 graden groot (nu met de ascendant als cusp I).

Zelfs als je alleen naar de kwadrant-systemen kijkt zie je nog een verschil van 42 graden in positie, in dit voorbeeld tussen het GOH-systeem van Walter Koch met cusp II op 27°14'

Pisces en cusp II volgens Campanus op 9°14' Taurus. Dat zijn indrukwekkende verschillen.

Afb. 3 - Horoscoop volgens GOH (Koch).

Astrologen zijn het ook niet eens over de zodiak die je moet gebruiken. In het westen gebruiken we, sinds Ptolemaeus, meestal de tropische zodiak maar in de vedische astrologie, zoals astrologen in India die beoefenen, gebruik je een siderische zodiak. En van die siderische zodiak zijn er ook weer vele varianten, elk met een eigen *ayanamsha* (beginpunt). Vedische astrologen gebruiken ook andere

technieken dan de westerse astrologen maar er zijn ook mengvormen: westerse technieken met een siderische zodiak^[6].

Dus je planeet kan in een ander teken en in een ander huis staan, afhankelijk van de techniek die je gebruikt. Is dit niet eenvoudig op te lossen, kun je niet gewoon kijken welke duiding het beste klopt? Dan weet je welk systeem juist is. Ik kan je nu al verklappen welk systeem je dan zult vinden: het systeem dat je nu ook al gebruikt. En hetzelfde geldt ook voor de aanhangers van de andere systemen.

Dat bedoel ik niet cynisch; ik denk oprecht dat dat zo is, en ik weet ook dat de resultaten die je met dat systeem behaalt, meestal echt zijn. Maar voordat ik uitleg hoe dat kan, wil ik eerst kijken naar de andere vragen.

De tweede vraag: Waarom zijn er zoveel astrologische technieken zonder astronomische grondslag?

Een deel van de astrologische technieken is niet alleen tegenstrijdig maar ook onverklaarbaar. Een voorbeeld daarvan is de theorie over verhoging en val van de planeten.

Afb. 4 - Willem Venerius deed uitgebreid onderzoek naar verhoging en val van de planeten.

Willem Venerius verrichtte 10 jaar lang onderzoek naar dit fenomeen^[7]. Hij vond veel verklaringen die elkaar onderling allemaal tegenspraken en meestal weinig consistent waren. De enige theorie die redelijk sluitend was, kwam van Albert Kniepf: de gevonden graden horen bij de oprichting van een Babylonische tempel, ze geven onder meer de heliakische opkomst van planeten aan. Later werden de gevonden graden geïnterpreteerd als van speciaal belang en ontstond de theorie van verhoging en val. Je kunt je moeilijk voorstellen dat deze graden daardoor zo'n bijzondere betekenis krijgen, het gaat om een verkeerde interpretatie. De conclusie van Venerius was destijds dat de graden van verhoging en val beter uit de duiding konden worden geschrapt. Maar astrologen bleven deze graden gebruiken en ze bleven ook positief over de resultaten.

Een ander systeem zonder astronomische grondslag is het GOH huizensysteem, ook wel Koch-huizen genoemd. Ik publiceerde in 1981 een artikel^[8] waarin ik uitlegde dat de GOH-huizen astronomisch gezien niet juist worden bepaald. Dat standpunt heb ik nog steeds en ik heb nog geen tegenargumenten gehoord. Maar ik weet ook dat astrologen toch tot goede resultaten kunnen komen met dit huizensysteem.

Misschien is dat ook niet zo gek. Astrologen gebruiken veel meer technieken waar je astronomisch vragen bij kunt stellen. Wat is de astronomische grondslag van decanen, van arabische punten of van spiegelpunten? Dat een planeet iets 'doet' kun je je voorstellen. Maar een halfsom? Of een aspect? Een anti-sci? Deze systemen bereken je wel maar ze hebben niets gemeen met astronomische grootheden. Toch kun je met deze technieken duiden.

Progressieve astrologie

Ook veel progressieve technieken hebben een gebrekkige, of zelfs geen, astronomische grondslag. Als je ervan uitgaat dat een geboortehoroscoop werkt, blijft het nog steeds moeilijk te verklaren dat dit ook voor progressieve astrologie geldt. In de progressieve astrologie werk je immers met standen op andere momenten dan de geboortetijd. Het eenvoudigst zijn de transits. Je berekent de standen voor het moment waarvan je meer wilt weten. Die standen vergelijk je met de standen in de radix. Je vindt dan een relatie tussen de standen van het

geboortemoment en de standen van het actuele moment. Daar kun je je nog iets bij voorstellen. Maar alle overige vormen van progressieve astrologie werken op een andere manier met momenten. Vaak moet je tijdsleutels gebruiken. Voor secundaire directies gebruik je de sleutel 1 dag = 1 jaar. Dat betekent dat je de bewegingen gedurende één dag gebruikt voor het werkelijke leven gedurende één jaar. Dus als je 30 bent werken de standen van 30 dagen na de geboorte.

Andere systemen gebruiken andere sleutels. Bij primaire directies baseer je je op de beweging van de aarde om haar eigen as gedurende ongeveer 4 minuten - dat komt overeen met ongeveer één graad - en neem je die beweging als geldig voor één jaar. Bij tertiaire directies gebruik je een tropische maand als tijdsleutel.

Deze tijdsleutels kun je baseren op de bewegingen van de aarde - voor ons dus de Zon - maar ook dan blijven het symbolische waarden. De beweging van de Zon gedurende een dag geldt voor een jaar? Maar dan staat de Zon dus niet echt op de berekende plek en dat geldt ook voor de andere planeten. De gevonden verschuivingen zijn symbolisch, je rekent ze wel uit met astronomische grootheden maar de standen gelden niet voor het moment waarvoor je ze berekent.

Dat zie je nog duidelijker als je met symbolische directies werkt. Dan gebruik je als tijd alleen de actuele tijd, de andere helft van de sleutel druk je niet uit in tijd maar in graden. Dat kan precies één graad zijn, of de secundaire beweging van de Zon; het kan ook een andere waarde zijn. Maar het is altijd

een vaste waarde en dat soort waarden kom je bij planeetbewegingen niet tegen.

Met ingreshoroscopen werk je met beginmomenten. Voor een solaar is dat het moment dat de Zon op dezelfde plek staat als tijdens de geboorte, voor een lunaar geldt hetzelfde principe maar dan voor de Maan. Ook deze momenten gebruik je om horoscopen te berekenen die voor de navolgende periode gelden - een jaar voor een solaar en een maand voor een lunaar. Niet voor het moment zelf dus.

Deze methoden - of tenminste een groot deel ervan - zijn behoorlijk ingeburgerd in de astrologie. En de resultaten zijn overtuigend. Maar de berekende standen komen niet overeen met de standen van het moment waarvoor je de duiding maakt. Hoe kan het dat deze standen dan toch te gebruiken zijn?

De derde vraag: Verkeerde of zelfs fictieve geboortetijden leiden vaak tot goede duidingen. Hoe is dat te verklaren?

Je duidt een horoscoop en het gaat perfect. Alles klopt, de horoscoopdrager herkent zich in de beschrijving, progressies vinden precies op tijd plaats. Het is zo'n duiding waarvan je het gevoel krijgt, dat je alleen door deze horoscoop de werking van astrologie wel hebt bewezen. Maar dan kom je er achter dat de tijd niet klopt. Een schrijffout in een jaartal, een

verkeerde dag of maand. De horoscoopdrager heeft de verkeerde tijd doorgegeven. Misschien heb je zelfs per ongeluk de horoscoop van iemand anders uit je archief opgediept.

Er is één troost; je bent zeker niet de enige die dit is overkomen. Als je rondvraagt bij andere astrologen, zul je merken dat dit fenomeen vaak voorkomt. Onder meer Geoffrey Cornelius beschrijft meerdere van deze gevallen^[9].

Zijn deze horoscoopduidingen dan niet goed? Geven ze een algemeen verhaal, waarin iedereen zich herkent? Dat kan natuurlijk best gebeuren bij een duiding, maar in veel gevallen, waarbij achteraf de tijd niet klopt, zie je dat de duiding behoorlijk concreet is.

Ooit heb ik een horoscoop gecorrigeerd voor iemand die me daarna vroeg wat op een bepaalde dag gebeurd kon zijn. Zijn vraag was vooral bedoeld om de door mij voorgestelde geboortetijdcorrectie te testen. Betrokkene was zelf geïnteresseerd in astrologie en daarom spraken we ook over specifieke standen. Neptunus stond op het genoemde moment transitair pal op de door mij gecorrigeerde ascendant, de orb was 0 minuten. Ik sprak desgevraagd over deze stand en gaf als voorbeeld dat je kon denken aan onder meer dronkenschap, diefstal, gevangenschap maar ik voegde ook toe dat astrologie nooit zo concreet kon werken. Die slag om de arm bleek niet nodig. De persoon waar het om ging, bleek op die dag, na bovenmatig alcoholgebruik, een fiets te hebben gestolen. Vervolgens werd hij opgepakt door de politie, wat

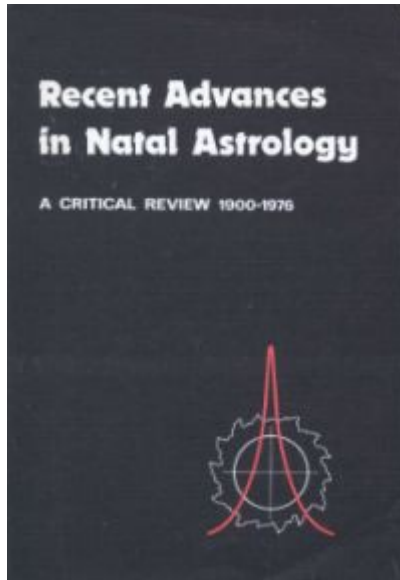
resulteerde in een nacht in de cel. Kan het duidelijker?

Maar enkele weken later bleek dat de door mij gecorrigeerde en gebruikte tijd zo'n drie kwartier afweek; de exacte geboortetijd was genoteerd door de huisarts die bij de bevalling aanwezig was. Dit voorbeeld maakt duidelijk dat een duiding, op basis van een verkeerde tijd, echt wel concreet kan zijn. Wat voor verklaringen kun je hiervoor vinden?

Dit duidelijke voorbeeld is geen incident. De eerder genoemde Cornelius brengt vele voorbeelden maar hij beschrijft ook andere horoscopen die zelfs bewust 'verkeerd' worden gebruikt en toch goed te duiden zijn^[10].

Sceptici zullen in koor roepen dat daarmee is aangetoond dat astrologie niet werkt. Maar dat is een merkwaardige conclusie als je spreekt van goede duidingsresultaten. Astrologie heeft dan wel degelijk gewerkt maar kennelijk op een andere manier dan wij denken. Het gaat weliswaar niet alleen om de echte standen op het echte geboortemoment maar het werkt wel.

De vierde vraag: Astrologie werkt, maar waarom blijft astrologie in wetenschappelijk onderzoek bijna nooit overeind?

Afb. 5 - Recent Advances veroorzaakte een schok in de astrologische wereld.

In 1977 verscheen een boek dat zich geheel bezighield met astrologische bewijsvoering: *Recent advances in natal astrology* van Geoffrey Dean en Arthur Mather^[11]. De schrijvers bestudeerden alle materiaal dat ze konden vinden op

het gebied van de astrologische bewijsvoering en ze analyseerden die publicaties. Het resultaat was desastreus, vrijwel alle onderzoek dat astrologie leek te ondersteunen, werd naar de prullenmand verwezen. Dat was niet prettig voor de astrologie maar nog vervelender was dat de schrijvers van Recent Advances bijzonder deskundig waren op het gebied van de astrologie, statistiek en wetenschappelijke methodologie. Deze resultaten kon je niet zomaar aan de kant schuiven.

Veel astrologen beschouwden Recent Advances als een frontale aanval op de astrologie maar het was alleen een aanval op astrologisch onderzoek. Vrijwel alle onderzoek dat astrologen deden was onder de maat en de betrokken onderzoekers maakten vrijwel altijd één of meer fouten. De belangrijkste van die fouten som ik hierna op. Dean maakte duidelijk dat astrologen meestal slechte onderzoekers zijn maar dat zegt natuurlijk nog niet dat het ook slechte astrologen zijn.

Een conclusie die je wel mag trekken is dat astrologie moeilijk te bewijzen is. De vele onderzoekers, die in Recent Advances onderuit worden gehaald, meenden tot positieve resultaten te komen; ze wilden erg graag astrologie op een wetenschappelijke manier bewijzen. En ze namen aan dat dat ook mogelijk was. Dat is ook wel logisch, als je in een astrologisch handboek leest dat Jupiter in twee goed uitwerkt op de financiën van geborene, denk je dat terug te vinden in de horoscopen van rijke mensen. Niet altijd maar wel duidelijk bovengemiddeld. Als zo'n uitspraak je kan helpen in de

duiding moet het toch terug te vinden zijn? Welnu, dergelijke uitspraken zijn statistisch niet terug te vinden. En het gaat niet alleen om geïsoleerde standen. Ook onderzoek naar duiding van de hele horoscoop leverde meestal niets op.

Veel gemaakte fouten

Astrologen maken veel fouten als ze onderzoek doen. Ook onderzoekers binnen andere kennisgebieden maken vaak dergelijke fouten maar ik richt me hier op de astrologie. Een korte opsomming van die fouten:

- Er is geen vooraf gestelde hypothese. Je zoekt in een set horoscopen, je vindt een correlatie en ziet dat als bewijs. Maar als je zo vrijblijvend zoekt, vind je altijd wel iets. Je moet daarom vooraf stellen waarnaar je zoekt en dan kijken of je dat inderdaad met onderzoek kunt bevestigen. Alleen dan kun je berekenen hoe waarschijnlijk het is dat de uitkomst van je onderzoek belangrijk is.
- Er is geen controlegroep. Je moet controleren of een gevonden resultaat alleen geldt voor het door jou onderzochte materiaal en niet voor een andere groep. Als je zou vinden dat politici vaak Weegschaal als ascendant hebben, doe je er goed aan te controleren of dat alleen voor politici geldt en niet voor andere mensen. Als je dat wel controleert, zul je al snel vinden dat Weegschaal voor alle groepen mensen - op onze geografische breedte - wel erg vaak op de ascendant

staat. Dit komt omdat dit teken zo langzaam rijst.

- De verzameling is niet a-selectief. Het is moeilijk een set testgevallen te vinden die een goede doorsnee van de bevolking weergeeft. En zo'n set heb je nodig voor het maken van een controlegroep.
- Je houdt geen rekening met astronomische factoren. De planeten staan gedurende zeer lange tijd (eeuwen) aanmerkelijk vaker in bepaalde tekens dan in andere tekens, de dierenriemtekens doen er niet even lang over om te rijzen. Met deze en andere afwijkingen moet je rekening houden.
- Elementaire rekenfouten komen veel vaker voor dan je zou willen. Dat kunnen fouten zijn in de astrologische berekening maar veel vaker gaat het om fouten in de statistische uitwerking.
- Methodologisch klopt het niet. Een voorbeeld: je onderzoekt de beweringen van een astroloog die met de huizen van Regiomontanus werkt maar je gebruikt in je onderzoek gelijke huizen. Dan kijk je dus niet naar de oorspronkelijke theorie maar naar een eigen variant van die theorie.

Als je onderzoek wel goed uitvoert, zijn de resultaten vrijwel altijd negatief. Met goed uitvoeren bedoel ik hier dat je het onderzoek conform de gebruikelijke methoden van de huidige wetenschap uitvoert en uiteraard dat je die methoden ook goed toepast. Als je dat doet blijkt astrologie bijna altijd te falen.

Niet te bewijzen

Ik geloof niet dat je de astrologische duiding kunt bewijzen in de wetenschappelijke zin van dat woord. Dat je persoonlijk overtuigd kan zijn van die astrologie is duidelijk maar dat is iets anders dan een bewijs.

Voor een wetenschappelijk bewijs verwacht je herhaalbare resultaten waarvan je aantoont dat er een bepaalde significantie is. Significantie is een term uit de statistiek en geeft aan dat de resultaten voldoende duidelijk zijn. Astrologen hebben vaak geprobeerd tot deze significante resultaten te komen en er zijn verschillende enthousiaste publicaties met positieve resultaten. Maar als je die resultaten bestudeert blijkt dat het enthousiasme groter was dan de kennis van de statistiek. Statistiek is een lastig gebied en je kunt het niet toepassen zonder er in geschoold te zijn.

Niet alleen astrologen onderzochten de astrologie. Ook diverse onderzoekers uit de wetenschappelijke of sceptische hoek deden dat en ook hier zijn de resultaten in de meeste gevallen negatief^[12]. Een belangrijke uitzondering vormt het onderzoekswerk van Michel Gauquelin. Maar dit onderzoek levert resultaten op die niet goed passen in de horoscoopduiding. Later meer over het werk van Gauquelin.

Dat onderzoek astrologie niet lijkt te onderbouwen, is vooral frappant omdat de praktijkresultaten van astrologen overtuigend kunnen zijn. Niet altijd, maar in veel gevallen kun je niet om die resultaten heen. Hoe kan het dat astrologen

meestal positieve resultaten bereiken in de duiding en meestal negatieve resultaten in onderzoek?

En tóch werkt het

Genoeg vragen. Deze lijst met vragen kan ik langer maken maar dat is niet nodig. Ik wil slechts aantonen dat er in de gebruikelijke toepassing van astrologie een aantal belangrijke vragen zijn, waarop we niet een bevredigend antwoord weten.

En toch, astrologie kent zo haar problemen maar het werkt wèl. Als je als astroloog voldoende ervaring hebt, vind je die problemen misschien vervelend maar je zult vasthouden aan die astrologie: de resultaten daarvan zijn immers overduidelijk.

De geschetste problemen geven wel te denken. Als astrologie werkt, zoals wij denken dat het werkt, is het niet te begrijpen dat je een verkeerde horoscoop goed kunt duiden. Dan zouden astrologen niet met zo veel verschillende, en vaak tegenstrijdige, technieken werken en dan zouden die technieken altijd zijn gebaseerd op astronomische gegevens. Bovendien zou je astrologie met onderzoek moeten kunnen bewijzen.

Hoe komt het dat astrologie werkt, welk 'mechanisme' zit daar achter? Die vraag is belangrijk, niet alleen vanuit theoretische interesse maar ook voor de praktijk van de horoscoopduiding. Als je begrijpt hoe en waarom astrologie werkt, vergroot je

daarmee je inzicht in de duiding en in de horoscoop. En dat inzicht is essentieel voor een juiste interpretatie.

In het volgende deel beschrijf ik enkele astrologische benaderingen en ik stel de vraag in hoeverre die benaderingen een antwoord bieden op de gestelde vragen.

Afbeeldingen

Afb. 1 - *Het symbool voor Transpluto*. Uit Landscheidt en Hausmann, Transpluto.

Afb. 2 - *Horoscoop met Campanus huizen*. Tekening van de auteur.

Afb. 3 - *Horoscoop met GOH (Koch) huizen*. Tekening van de auteur.

Afb. 4 - *Willem Venerius*. Foto Yvonne Bousché.

Afb. 5 - *Recent advances*. Originele omslag.

Afb. 6 - *Albert Kniepf*. Uit Hans Graaf, Astrologie und Astrologen, titelpagina.

Afb. 7 - *Michel Gauquelin*. AstroWiki:

http://wiki.astro.com/astrowiki/de/Datei:Gauquelin_Michel.jpg

Afb. 8 - *H.P. Blavatsky*. Wikipedia:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hpb.jpg>

Afb. 9 - A.E. Thierens. AstroWiki:

http://wiki.astro.com/astrowiki/de/Datei:Thierens_Adolf_E.jpg

Afb. 10 - *Carl Gustav Jung*. Wikipedia:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carl_Gustav_Jung.jpg

Afb. 11 - *Karen M. Hamaker-Zondag*. Website Symbolon:

<http://www.trimurti.nl/symbolon/index.php>

Afb. 12 - *Wilhelm Knappich*. AstroWiki:

http://wiki.astro.com/astrowiki/de/Datei:Knappich_Wilhelm.jpg

Afb. 13 - *Thomas Ring*. Foto Willem Venerius.

Afb. 14 - *Zigurath*. Uit Böhl, Babylon, de heilige stad, Plaat XXVII-t.

Afb. 15 - *De Babylonische god Marduk*. Uit Böhl, Babylon, de heilige stad, p. 523.

Afb. 16 - *Een kleischrift tablet met omina van Venus*. Thompson, The Reports of the Magicians and Astrologers of Nineveh and Babylon. Vol. I. Vóór titelpag., no. 205.

Afb. 17 - *Serapis*. Wikipedia:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:SerapisHellenistic.jpg>

Afb. 18 - *Fantasietekening van Alexandrië*. Wikipedia:

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ancient_Alexandria_\(1878\)_](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ancient_Alexandria_(1878)_)

_TIMEA.jpg .

Afb. 19 - *Decanen*. Uit A. Bouché-Leclercq, *L'Astrologie grecque*, p. 228.

Afb. 20 - *Auguste Bouché-Leclercq*. Wikipedia:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AugusteBL.JPG> .

Afb. 21 - *Fantasieportret van Claudius Ptolemaeus*. Wikipedia,

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Claudius_Ptolemaeus.jpg .

Afb. 22 - *Aristoteles*, kopie van het beeld door Lysippos, het Louvre.

Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Aristoteles_Louvre.jpg .

Afb. 23 - *Tarot kaarten*. Foto Yvonne Bousché.

Afb. 24 - *Munten voor het raadplegen van de I Tjing*. Wikipedia:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ichingcoins.JPG> .

Afb. 25 - *Een geomantische 'horoscoop'*. Wikipedia:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Geomantic_housechart.svg .

Afb. 26 - *Astrologische kaarten van Jaap Venker en Dick Brouwer*. Uit

Astrologie anders van Venker en Brouwer. Foto Yvonne Bousché.

Afb. 27 - *Pendel*. Wikipedia:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Radiesthetic_pendulum.jpg .

Afb. 28 - *Henri Spijkerman*, overgenomen van Twitter account.

Afb. 29 - *Horoscoop van een kiemmoment*. Tekening van de auteur.

Afb. 30 - *Tekening bij graadduiding*. Uit Janduz, *Les 360 Degrés du*

Zodiaque, p. 381.

Afb. 31 - *Liz Greene*. Foto Alois Treindl, Wikipedia:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Liz_greene_may_2006.jpg .

Afb. 32 - *Jan Kampherbeek*. Foto Yvonne Bousché.

Noten

- [1.](#) Landscheidt en Hausmann: Transpluto.
- [2.](#) Witte c.s.: Regelwerk für Planetenbilder.
- [3.](#) Esser, Cosman en Bakker: Astrologie; Ingmar de Boer: Efemeride voor de hypothetische planeten voor de jaren 2000-2050.
- [4.](#) de Jong en Assmann: Op zoek naar het ware wezen van de mens in de geboortehoroscoop; René Jelsma: Spiegelpunten.
- [5.](#) Witte c.s.: Regelwerk für Planetenbilder.
- [6.](#) Fagan en Firebrace: Primer of sidereal astrology.
- [7.](#) Venerius: Verhoging en val van de planeten.
- [8.](#) Kampherbeek: Het GOH-systeem.
- [9.](#) Veel voorbeelden vind je bij Cornelius: The Moment of Astrology, hfdst. 12, p. 230 e.v.
- [10.](#) Cornelius, The Moment of Astrology.
- [11.](#) Dean c.s.: Recent advances in natal astrology.
- [12.](#) Een voorbeeld: Nanninga, De astrotest.
13. Kniepf: Die psychischen Wirkungen der Gestirne.
14. Seymour: Astrologie wetenschappelijk bewezen.
15. Scott: Het elektrische heelal.
16. Hamaker: Het elektrische heelal, p.17.
17. Seymour: Astrologie wetenschappelijk bewezen.
18. Gauquelin: L'Influence des astres.
19. Dean c.s.: Recent advances in natal astrology.
20. Dean c.s.: Recent advances in natal astrology, p. 385.
21. Thierens: Cosmologie, p. 30-31.
22. Thierens: Cosmologie, p. 16-17.
23. Thierens: Cosmologie, p. 40.
24. Zie onder meer Powell: Hermetic Astrology.
25. Jung: Synchroniciteit.
26. Jung: Psychologie und Alchemie.
27. Jung schreef een voorwoord in de I Tjing vertaling van Richard Wilhelm.

28. Cordón: Popular Psychology, p. 121.
29. Roedkelein: Elsevier's Dictionary of Psychological Theories, p. 330.
30. Hamaker: Psyche en astrologisch symbool.
31. Hamaker: Elementen en kruizen.
32. Hyde: Jung and astrology, p. 107.
33. Jung: Synchroniciteit, p. 30.
34. ten Dam: Orakels en inspiraties, p. 81.
35. Knappich: Die Astrologie im Weltbild der Gegenwart, p. 46 e.v.
36. Knappich: Die Astrologie im Weltbild der Gegenwart, p. 46.
37. Knappich: Die Astrologie im Weltbild der Gegenwart, p. 54.
38. Kampherbeek: Planeten, tekens en huizen in een symbolische astrologie.
39. Knappich: Die Astrologie im Weltbild der Gegenwart, p. 61.
40. Ring: Astrologie ohne Aberglauben, p. 139.
41. Ring: De kosmos in ons, p. 129.
42. Koch-Westenholz: Mesopotamian Astrology, p. 33-34.
43. Reiner, Astral Magic in Babylonia p. 64.
44. Zie http://nl.wikipedia.org/wiki/Enuma_Anu_Enlil.
45. van Soldt: Solar omens of Enuma Anu Enlil, p. 97, regel 25.
46. van Soldt: Solar omens of Enuma Anu Enlil, p. 103, regel 77a.
47. van Soldt: Solar omens of Enuma Anu Enlil, p. 103, regel. 79.
48. van Soldt: Solar omens of Enuma Anu Enlil, p. 104, regel. 82.
49. van Soldt: Solar omens of Enuma Anu Enlil, p. 122, regel III 24.
50. Rochberg: The heavenly writing, p. 61.
51. Swerdlow: The Babylonian theory of the planets.
52. Sachs: Babylonian Horoscopes.
53. Rochberg: Babylonian Horoscopes.
54. Neugebauer: Greek Horoscopes, p. 162.
55. Rochberg: Babylonian Horoscopes, p. 53.
56. Rochberg: Babylonian Horoscopes, p. 55.
57. Rochberg: Babylonian Horoscopes, p. 51.
58. Rochberg: Babylonian Horoscopes, p. 101.
59. Rochberg: Babylonian Horoscopes, p. 139.
60. Rochberg: Babylonian Horoscopes, p. 67.
61. Rochberg: In the Path of the Moon, p. 39.
62. Rochberg: In the Path of the Moon, pp.143-165.

63. Dunand: The religious system at Alexandria, p. 253.
64. Dunand: The religious system at Alexandria, p. 259.
65. van den Broek en Quispel: Corpus Hermeticum, p. 14.
66. Ruijling: Enkele aspecten van De Griekse astrologie VII, Nechepso en Petosiris, p. 26.
67. Ruijling: De mythe van Nechepso en Petosiris.
68. Neugebauer: Greek horoscopes.
69. Jones: Astronomical Papyri from Oxyrhynchus.
70. Jones: Astronomical Papyri from Oxyrhynchus, Fragment 4270, vol. II, p. 411.
71. Jones: Astronomical Papyri from Oxyrhynchus, Fragment 4255, vol. II, p. 395.
72. Valens: The Anthology, Book III, p. 57, zie ook Neugebauer, Greek Horoscopes, p. 123, No. L 127, XI.
73. Brennan: The Katarchē of Horary.
74. Cornelius: The moment of astrology, p. 106.
75. Cornelius: The moment of astrology, p. 137.
76. Ptolemaeus: Tetrabiblos.
77. Valens: The Anthology.
78. Dorotheus of Sidon: Carmen Astrologicum.
79. Manilius: Astronomica.
80. Bouché-Leclercq: L'Astrologie grecque.
81. Robert Hand in de inleiding van Valens: The Anthology, Book II, Part 1, p. I.
82. Gundel: Dekane und Dekansternbilder.
83. Ptolemaeus: Tetrabiblos, Boek I, 20 en 21, pp. 91-107.
84. Kampherbeek: Dodecatemoria.
85. Gundel: Neue astrologische Texte des Hermes Trismegistos, pp. 135-160.
86. Bouché-Leclercq: L'Astrologie grecque, p. 462.
87. Ptolemaeus: Tetrabiblos, Boek III, 1, pp. 221-223.
88. Venerius: Stoa en astrologie.
89. Knappich: Geschichte der Astrologie, p. 51.
90. Tester: A history of western astrology, p. 69.
91. Hazel: Who's who in the Greek world, p. 202.
92. Ptolemaeus: Tetrabiblos, Boek I, 22, p. 109.

93. Ptolemaeus: Tetrabiblos, Boek I, 10, pp. 59-61. Ptolemaeus geeft hier expliciet aan dat Aries begint met de lente equinox.
94. Kampherbeek: Nieuwe wegen voor astrologie?
95. Hartzfeld: Het juk der logica, pp. 40,41.
96. Hartzfeld: Het juk der logica, p. 44.
97. Hartzfeld: Het juk der logica, p. 54.
98. Bijvoorbeeld Karl Spiesberger baseert zich in Der erfolgreiche Pendel-Praktiker op de 'Od-energie'.
99. Kniepf: Die Psychischen Wirkungen der Gestirne; Seymour: Astrologie wetenschappelijk bewezen.
100. Scott-Elliot: Dowsing: one man's way, p. 16.
101. Wheatley: The essential dowsing guide, p. 15.
102. Wheatley: The essential dowsing guide, p. 15.
103. Thierens: De Tarot in de praktijk.
104. Thierens: General book of the Tarot.
105. Hamaker: Astrologie en Tarot.
106. Hamaker: De Tarot als levensweg.
107. Hamaker: Oude Europese voorspelkunst.
108. Hamaker en de Kort: Het Oelewapper orakel.
109. Hamaker: Spelen met astrologie.
110. Venerius: Lijn in de I Tjing.
111. Venker, Brouwer: Astrologie anders.
112. Planje: Het astrologisch orakel Delphi.
113. De Graaf: Handboek intuïtieve astrologie.
114. Lankester en Lankester: De taal van de orakels, p. 13.
115. Lankester en Lankester: De taal van de orakels, p. 20
116. Lankester en Lankester: De taal van de orakels.
117. Kampherbeek: De Golden Dawn, wieg van de moderne Tarot?
118. Venerius: Lijn in de I Tjing.
119. Hamaker: Management I Tjing.
120. Chu en Sherrill: The Astrology of I Ching.
121. Venerius: Astrologie en I Tjing; Venerius: Lijn in de I Tjing.
122. Venerius: Lijn in de I Tjing, p. 156.
123. Hamaker: Oude Europese voorspelkunst.
124. De Graaf: Handboek intuïtieve astrologie.
125. Chandu: Het praktische pendelboekje.

126. Glahn: Pendelbücherei.
127. Tenhaeff: Het wichelroedevraagstuk, deel 2, p.p. 131,132.
128. Webster: Dowsing for beginners, pp. 81-88.
129. Henri Spijkerman, persoonlijke communicatie, 2007.
130. Venerius: Heer Bommel en het para-abnormale.
131. Venerius: Heer Bommel en het para-abnormale, p. 124.
132. Venerius: Heer Bommel en het para-abnormale, p. 129.
133. Cornelius: The moment of astrology, pp. 22-41.
134. Knezt: Het mysterie van ons lot en leven, pp. 66-106.
135. Sepharial: The Solar Epoch.
136. van de Putte: Mathematische berekeningen voor de astroloog.
137. Bailey: The prenatal epoch, pp. 21-102.
138. Nanninga: Pendelaars van slag.
139. Betz: Unconventional Water Detection.
140. Scott-Elliot: Dowsing: One man's way, p. 120.
141. Gauquelin: L'Influence des Astres, p. 137.
142. Jung: Het collectieve onbewuste.
143. McTaggart: The Field.
144. Blavatsky: De geheime leer.
145. Willem Venerius, persoonlijke communicatie, 2012. De titel is van een boek van Mark Epstein: Gedachten zonder denker, Psychotherapie vanuit boeddhistisch perspectief.
146. Kampherbeek: Quintiel en biquintiel.
147. Janduz: Les 360 Degrés du Zodiaque, p. 381.
148. Venerius: Zielsverduistering.
149. Gauquelin: L'Influence des astres.
150. Rawlins: sTARBABY.
151. Greene: Is astrology a divinatory system?
152. Cornelius: The moment of astrology.
153. Roberts: Astrologie en wetenschap.
154. Hazel: Who's who in the greek world, p. 202.

Referenties

- Bailey, E.H.** - *The prenatal epoch*. Samuel Weiser, New York, 1974. Herdruk van oorspronkelijke uitgave uit 1916.
- Betz, Hans-Dieter** - *Unconventional Water Detection: Field Test of the Dowsing Technique in Dry Zones*. In twee delen in Journal of Scientific Exploration, vol. 9 no. 1, pp 1-43 en vol. 9 no. 2, pp. 159-189. Society of Scientific Exploration, 1995. On-line www.scientificexploration.org/journal/articles.html.
- Blavatsky, H. P.** - *De Geheime Leer: De synthese van wetenschap, religie en filosofie*. Vert. van The Secret Doctrine. Theosophical University Press Agency, Den Haag, 1988. On-line theosofie.net.
- Boer, Ingmar de** - *Efemeride van de hypothetische planeten voor de jaren 2000-2050*. Stichting Werkgemeenschap van Astrologen, Utrecht, 2001.
- Böhl, F. M. Th.** - *Babylon, de heilige stad*. In Jaarbericht 10 van het Vooraziatisch-Egyptisch genootschap Ex Oriente Lux, Leiden, 1945-1948.
- Bouché-Leclercq, Auguste** - *L'Astrologie Grecque*. Parijs, 1899. Herdruk Scientia Verlag, Aalen, 1979.
- Brennan, Chris** - *The Katarchē of Horary*. In Geocosmic Journal, Summer 2007, pp. 23-34. Online www.chrisbrennanastrologer.com/Brennan-Katarche-of-Horary.pdf.
- Broek, R. van den en G. Quispel** - *Corpus Hermeticum*. Bibliotheca Philosophica Hermetica, Amsterdam (In de Pelikaan), 1996.
- Chandu, Jack F.** - *Het praktische pendelboekje*. Uitgeverij

Ankh-Hermes, Deventer, 1976.

Chu, W.K. en W.A. Sherrill - *The Astrology of I Ching*. Routledge & Kegan Paul, London, New York, 1976.

Cordón, Luis A. - *Popular Psychology: An Encyclopedia*. Greenwood Press, Westport, London, 2005.

Cornelius, Geoffrey - *The Moment of Astrology*. The Wessex Astrologer Ltd, Bournemouth, 2003.

Dam, Hans ten - *Orakels en inspiraties*. Uitgeverij Servire, Katwijk aan Zee, 1980.

Dean, Geoffrey en Arthur Mather - *Recent advances in natal astrology. A critical review 1900-1976*. The Astrological Association, Bromley, 1977.

Dunand, Françoise - *The Religious System at Alexandria*. In *A Companion to Greek Religion*, ed. Daniel Ogden, Blackwell Publishing, Malden, 2007.

Esser, E.I.K., H. Cosman en J.C. Bakker - *Astrologie: populair-wetenschappelijk handboek*. Strengholt's Boeken, Naarden, 1977.

Fagan, Cyril en R.C. Firebrace - *Primer of sidereal astrology*. Littlejohn Publishing, Isabella, 1971.

Gauquelin, Michel - *L'Influence des astres: étude critique et expérimentale*. Editions du Dauphin, Parijs, 1955.

Glahn, Frank A. - *Pendelbücherei*, delen 1 t/m 6. Hermann Bauer Verlag, Freiburg i. Br., z.j.

Graaf, Hans - *Astrologie und Astrologen*. Richard Hummel Verlag, Leipzig, 1937.

Graaf, Jan de - *Handboek intuïtieve astrologie met astrocards*. Uitgeverij Inspiratie, Bodegraven, 1985-1998.

Greene, Liz - *Is astrology a divinatory system?* In *Culture and Cosmos*, Vol 12 no 1. Sophia Centre for the study of

cosmology in culture, Lampeter, 2008.

Gundel, Wilhelm - *Dekane und Dekansternbilder: Ein Beitrag zur Geschichte der Sternbilder der Kulturvölker*. J.J. Augustin, Glückstadt und Hamburg, 1936.

Gundel, Wilhelm - *Neue astrologische Texte des Hermes Trismegistos. Funde und Forschungen auf dem Gebiet der antiken Astronomie und Astrologie*. Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, München, 1936.

Hamaker, Hans - *Het elektrische heelal*. In Symbolon jg. 20 nr. 4. Amstelveen, 2010.

Hamaker-Zondag, Karen - *Psyche en astrologisch symbol*. Uitgeverij Schors, Amsterdam, 1978.

Hamaker-Zondag, Karen - *Oude Europese voorspelkunst*. Uitgeverij Schors, Amsterdam, 1981.

Hamaker-Zondag, Karen - *Elementen en Kruizen als Basis van de Horoscoop* (De astrologische duiding, deel 1). Uitgeverij Schors, Amsterdam, 1982.

Hamaker-Zondag, Karen - *Astrologie en Tarot: een verkenning*. Uitgeverij Symbolon, Amstelveen, 1994.

Hamaker-Zondag, Karen - *De Tarot als levensweg: Een Jungiaanse benadering van de Tarot*. Uitgeverij Schors, Amsterdam, 1995.

Hamaker-Zondag, Karen - *Management I Tjing*. Uitgeverij Symbolon, Amstelveen, 1998.

Hamaker-Zondag, Karen en **Hein de Kort** (ill.) - *Het Oelewapper orakel*. Z.p., 1998.

Hamaker-Zondag, Karen - *Spelen met Astrologie*. Uitgeverij Koppenhol, Hilversum, 1999.

Hartzfeld, C.A.J. - *Het juk der logica in psychologie en typenleer*. C.A.J. van Dishoeck, Bussum, 1940.

Hazel, John - *Who's Who in the Greek World*. Routledge, Londen, New York, 2002.

Hyde, Maggie - *Jung and astrology*. The Aquarian Press, London, 1992.

Janduz (pseud. voor Jeanne Duzéa) - *Les 360 Degrés du Zodiaque Symbolisés par l'Image et par la Cabbale*. 2e édition, éditions Niclaus, N. Bussire, Parijs, 1977.
Oorspronkelijke uitgave 1938.

Jong, Jan de en Karel Assmann - *Op zoek naar het ware wezen van de mens in de geboortehoroscoop*. Privé uitgave, Sprundel, Kapellen, 1983.

Jelsma, René - *Spiegelpunten: de innerlijke dimensies van de horoscoop*. Uitgeverij Schors, Amsterdam, 1989.

Jones, Alexander - *Astronomical Papyri from Oxyrhynchus*. American Philosophical Society, Philadelphia, 1999.

Jung, Carl Gustav - *Psychologie und Alchemie*. Rascher Verlag, Zürich, 1952.

Jung, Carl Gustav - *Synchroniciteit. Een acausaal, verbindend beginsel*. Vert. H.M. Mooijman en Pety de Vries-Ek. Lemniscaat, Rotterdam, 1981. Oorspronkelijke titel: *Synchronizität als ein Prinzip akausaler Zusammenhänge*.

Jung, Carl Gustav - *Het collectieve onbewuste*. Vert. Pety de Vries-Ek. In *C.G. Jung verzameld werk deel 2: Archetype en onbewuste*, pp. 118-130. Lemniscaat, Rotterdam, 1995.
Oorspr. titel *The concept of the collective unconsciousness*, een lezing gegeven in 1936.

Kampherbeek, Henry - *De Golden Dawn, wieg van de moderne Tarot?* In *Tarot Magazine* nr. 4, 2002. On-line

[www.tarotmagazine.nl/Artikelen/De Golden Dawn.php](http://www.tarotmagazine.nl/Artikelen/De_Golden_Dawn.php).

Kampherbeek, Jan - *Quintiel en biquintiel*. In Spica jg. 1 nr. 2. Werkgroep voor toegepaste astrologie Twente, Enschede, 1977.

Kampherbeek, Jan - *Het GOH-systeem en het verzwegen probleem van de westhuizen*. In Spica jg 5 nr 1, Stichting Arcturus, Enschede, 1981.

Kampherbeek, Jan - *Planeten, tekens en huizen in een symbolische astrologie*. In Spica jg 6 nr. 1, Stichting Arcturus, Enschede, 1982. On-line www.radixpro.nl/planeten-tekens-huizen.html.

Kampherbeek, Jan - *Dodecatemoria*. In Spica jg 6 nr. 4, Stichting Arcturus, Enschede, 1983.

Kampherbeek, Jan - *Nieuwe wegen voor astrologie?* In Spica jg 10 nr. 4, Stichting Arcturus, Enschede, 1987.

Knappich, Wilhelm - *Die Astrologie im Weltbild der Gegenwart*. Moritz Stadler, Villach, 1948.

Knappich, Wilhelm - *Geschichte der Astrologie*. Vittorio Klostermann, Frankfurt a.M., 1967.

Knegt, Leo - *Het mysterie van ons lot en leven*. C.A. Spin & Zoon, Amsterdam, z.j.

Kniepf, Albert - *Die psychischen Wirkungen der Gestirne. Physikalische Begründung der Horoskopie und Astrologie im Umriss*. Privé uitgave, Hamburg, 1898. On-line www.radixpro.nl/ebooks-radixpro.html.

Koch-Westenholz, Ulla - *Mesopotamian astrology. An introduction to Babylonian and Assyrian celestial divination*. Museum Tusculanum Press, Kopenhagen, 1995.

Landscheidt, Theodor en H. Hausman - *Transpluto, Graphische Ephemeride der ekliptikalen Positionen 1878-*

1987, *geozentrisch und heliozentrisch*. Ebertin Verlag, Aalen, 1972.

Lankester, Joke en Ko Lankester - *De taal van de orakels*. Uitgeverij De Kern, Baarn, 2000.

Manilius, Marcus - *Astronomica*. Vert. J.C. Van Wageningen, Boekhandel en drukkerij v/h E.J. Brill, Leiden, 1914.

McTaggart, Lynne - *The Field*. Harper Collins Publishers, London, 2001.

Nanninga, Rob - *Pendelaars van Slag*. In Skepter 5(4), Stichting Skepsis, Utrecht, december 1992. On-line www.skepsis.nl/pendelen.html.

Nanninga, Rob - *De Astrotest*. In Skepter 8(2), Stichting Skepsis, Utrecht, 1995. On-line www.skepsis.nl/astrotst.html.

Neugebauer, O. en H.B. Van Hoesen - *Greek Horoscopes*. American Philosophical Society, Philadelphia, 1959.

Planje, Hans - *Het astrologisch orakel Delphi*. In Symbolon jg. 15 nr. 2, Amstelveen, 2005.

Putte, M.H. van de - *Mathematische berekeningen voor de astroloog. Met een studie van de Trutina Hermetis*. Uitgeverszaak Gnosis, Amsterdam, 1948.

Powell, Robert - *Hermetic Astrology, Volume I, Astrology and Reincarnation*. Hermetika Verlag, Kinsau, 1987.

Ptolemaeus (Ptolemy), Claudius - *Tetrabiblos*. Vert. F.E. Robbins, Harvard University Press, Cambridge, 1940.

Rawlins, Dennis - *sTARBABY*. Fate Magazine nr. 34, oktober 1981. On-line: <http://cura.free.fr/xv/14starbb.html>.

Reiner, Erica - *Astral Magic in Babylonia*. The American Philosophical Society, Philadelphia, 1995.

Ring, Thomas - *Astrologie ohne Aberglauben*. Econ Verlag, Düsseldorf, Wenen, 1972.

Ring, Thomas - *De kosmos in ons*. Vert. Willem Venerius. Uitgeverij Ankh-Hermes, Deventer, 1979. Oorspronkelijke titel: *Astrologie neu gesehen, der Kosmos in uns*.

Roberts, Peter - *Astrologie en wetenschap: Over de bewijsbaarheid van een omstreden leer*. Vert. Arnoul Diemont. Uitgeverij Kosmos, Utrecht/Antwerpen, 1991. Vertaling van *The message of astrology*.

Rochberg, Francesca - *Babylonian Horoscopes*. American Philosophical Society, Philadelphia, 1998.

Rochberg, Francesca - *The Heavenly Writing. Divination, horoscopy, and astronomy in Mesopotamian culture*. Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

Rochberg, Francesca - *In the Path of the Moon. Babylonian Celestial Divination and Its Legacy*. Brill, Leiden, Boston, 2010.

Roekelein, J.E. (red.) - *Elsevier's dictionary of psychological theories*. Elsevier, o.a. Amsterdam, 2006.

Ruijling, Jacob - *De mythe van Nechepso en Petosiris*. In *Astrologie in Onderzoek*, jg. 10, no. 2. Nederlandse Vereniging tot Wetenschappelijk onderzoek naar de Astrologie, 1997.

Ruijling, Jacob - *Enkele aspecten van de Griekse astrologie VII, Nechepso en Petosiris*. In *Astrologie in Onderzoek*, jg. 10, no. 2. Nederlandse Vereniging tot Wetenschappelijk onderzoek naar de Astrologie, 1997.

Sachs, Abraham - *Babylonian Horoscopes*. In *Journal of Cuneiform Studies*, vol. VI, p. 49 e.v., American Schools of Oriental Research, Boston, 1952.

- Scott, Donald E.** - *Het elektrische heelal*. Vert. Hans Hamaker. Uitgeverij Aionion Symbolon, Amstelveen, 2011.
Oorspronkelijke titel: *The Electric Sky*.
- Scott-Elliot, J.** - *Dowsing: one man's way*. Neville Spearman, Jersey, 1977.
- Sepharial** (pseud. voor Walter Gorn Old) - *The Solar Epoch*. W. Foulsham & Co, London, z.j. (verschenen in 1925).
- Seymour, Percy** - *Astrologie wetenschappelijk bewezen*. Vert. Frans Vermeulen. Uitgeverij Elmar, Rijswijk, 1989.
Oorspronkelijke titel: *Astrology: The evidence of science*.
- Sidon, Dorotheus of** - *Carmen Astrologicum*. Vert. David Pingree, Astrology Classics, Nicole Way, 2005.
- Soldt, Wilfred H. van** - *Solar Omens of Enuma Anu Enlil: 23 (24) - 29 (30)*. Nederlands historisch-archaeologisch instituut, Istanbul, 1995.
- Spiesberger, Karl** - *Der erfolgreiche Pendel-Praktiker*. Hermann Bauer Verlag, Freiburg i.B., 1963.
- Swerdlow, N. M.** - *The Babylonian theory of the planets*. Princeton University Press, Princeton N.J., 1998.
- Tenhaeff, W.H.C.** - *Het wichelroedevraagstuk*. In drie delen in het Tijdschrift voor Parapsychologie, jaargang 17 nrs. 2, 3 en het gecombineerde nummer 4/5. Leopold's Uitgeversmaatschappij, Den Haag, 1949.
- Tester, Jim** - *A history of western astrology*. The Boydell Press, Woodbridge, 1987.
- Thierens, A.E.** - *Cosmologie. Elementen der practische astrologie*. Elektrische Drukkerij "Luctor et Emergo", 's-Gravenhage, 1911.
- Thierens, A.E.** - *General book of the Tarot*. D. McKay Co.,

Philadelphia, 1930. On-line: <http://www.sacred-texts.com/tarot/gbt/index.htm> .

Thierens, A.E. - *De Tarot in de praktijk*. Z.p., z.j.

Thompson, R. Campbell *The Reports of the Magicians and Astrologers of Nineveh and Babylon. Vol. I.* Luzac and Co., London, 1900.

Valens, Vettius - *The Anthology Book I - VII*. Vert. Robert Schmidt, red. Robert Hand. The Golden Hind Press, Berkeley Springs, 1993-2001.

Venerius, Willem - *Stoa en astrologie*. In Spica, jaargang 8, nr. 2. Stichting Arcturus, Enschede, 1984.

Venerius, Willem - *Astrologie en I Tjing*. In Spica, jaargang 11, nr. 3. Stichting Arcturus, Enschede, 1987.

Venerius, Willem - *Verhoging en val van de planeten*. Stichting Arcturus, Enschede, 1987. On-line www.radixpro.nl/ebooks-radixpro.html.

Venerius, Willem - *Lijn in de I Tjing*. Uitgeverij Ankh-Hermes, Deventer, 1991.

Venerius, Willem - *Heer Bommel en het para-abnormale. Over de magie in de Bommelsaga*. Uitgeverij Synthese, Den Haag, 2007.

Venerius, Willem - *Zielsverduistering*. Uitgave in eigen beheer, Zwolle, 2011. Zie: www.zielsverduistering.com.

Venker, Jaap en Dick Brouwer - *Astrologie anders. Legkaarten als levenspatroon*. Uitgeverij Ankh-Hermes, Deventer, 1981.

Webster, Richard - *Dowsing for beginners*. Llewellyn Publications, St.Paul, Minnesota, 1996.

Wheatley, Dennis - *The essential dowsing guide*. Second edition. Marlborough, Wiltshire, 2010.

Wilhelm, Richard - *I Tjing: Het boek der veranderingen*. Vert. A. Hochberg-van Wallinga, met een voorwoord van C.G. Jung. Uitgeverij Ankh-Hermes, Deventer, 1972. Oorspronkelijke titel: *I Ging: Das Buch der Wandlungen*.

Witte, Alfred, Ludwig Rudolph, Friedrich Siegrün en Hermann Lefeldt - *Regelwerk für Planetenbilder*. Witte-Verlag, Hamburg, 1959 (5e editie).

Over de auteur

Afb. 32: Jan Kampherbeek

Jan Kampherbeek (Enschede, 1953) was gedurende 10 jaar eindredacteur van het astrologische kwartaalblad *Spica* en auteur van het horoscopencompendium *Cirkels: 800 horoscopen van bekende mensen*. Daarnaast schreef hij één van de eerste computerprogramma's voor astrologie: *AstroScoop* dat draaide op de toenmalige ZX Spectrum.

Teleurgesteld door slechte onderzoeksresultaten stopte hij in 1986 met astrologie. Hij schreef vervolgens enkele boeken over Internet en het maken van websites.

Bijna 20 jaar later besluit hij zich weer met astrologie bezig te

houden. Eerst alleen met de astronomische kant maar later ook met het proces van de horoscoopduiding. Daarbij probeert hij te begrijpen waarom de horoscoopduiding werkt, hoe het komt dat astrologen falen bij onderzoek maar wel tot resultaten komen bij de duiding.

Jan hoopt in de toekomst meer boeken over astrologie te schrijven. Daarnaast werkt hij aan software voor het berekenen van planeetstanden en is hij eigenaar van de volgende websites:

- radixpro.nl, een algemene site over astrologie.
- dutchephemeris.com, software voor planeetberekeningen.
- altebook.nl, e-boeken op occult en esoterisch gebied.
- jankampherbeek.nl, informatie over de activiteiten van Jan.